

South East Europe
Sustainable Energy
Policy

ENERGETSKA EFIKASNOST – SADA!

Nova radna mjesta, topliji domovi i čist vazduh!

Septembar 2015.

Glavni autor

Rod Janssen

Glavna saradnica

Felicia Lee (UC Berkeley)

Urednik

Garret Tankosić-Kelly (SEE Change Net)

Dodatne informacije

Garret Tankosić Kelly (SEE Change Net)

Ana Ranković (NGO Fractal, Srbija)

Lira Hakani (EDEN Center, Albanija)

Tanja Jokić, Irma Filipović-Karadža (CPI, Bosna i Hercegovina)

Ivana Rogulj (DOOR, Hrvatska)

Anyla Beqa (ATRC, Kosovo*)

Sonja Risteska, Ana Stojilovska (Analytica, Makedonija**)

Sanja Svrkota (Green Home, Crna Gora)

Zvezdan Kalmar (CEKOR, Srbija)

Naslovna strana

Ana Lukenda

Ova publikacija je nastala uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost SEE Change Neta u ime implementirajućih partnera SEE SEP-a i ni na koji način ne odražava stavove EU.

Ovaj tekst je zaštićen nelokaliziranom licencom Creative Commons Attribution-NonCommercial 3.0. Ako želite koristiti bilo koje informacije iz ovog izvještaja u komercijalne svrhe, molimo vas da kontaktirate SEE Change Net.

Sadržaj

- 3 Ulaganje u našu budućnost
- 4 Uvod
- 5 Kontekst
- 6 Glavni zaključci
- 7 Preporuke
- 8 Izazovi politike
- 9 Završna bilješka
- 10 Aneks – Pregled politike i planova u oblasti energetske efikasnosti kod ugovornih strana u Jugoistočnoj Evropi: Bosna i Hercegovina

* Imenovanje je bez predrasuda na poziciju ili status te u skladu s UNSCR 1244/99 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

** Prema UN, službeno ime za Makedoniju je "Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija".

Uvodna riječ: Maroš Šefčovič, potpredsjednik Evropske komisije

Ulaganje u našu budućnost

Energija je žila kucavica naših ekonomija. Ne možemo funkcionisati bez pouzdanih, efikasno korištenih izvora energije. Cilj održive i otporne Energetske unije sa ambicioznom klimatskom politikom jeste, kao što je predložila Evropska komisija početkom ove godine, da obezbijedi potrošačima – u privredi kao i u domaćinstvima – sigurnu, održivu, konkurentnu i pristupačnu energiju.

Energetska unija ne prestaje na granicama Evropske unije. Zbog toga se i Evropska unija i Energetska zajednica angažuju proaktivno na davanju odgovora na izazove energetskog sektora u okruženju sve intenzivnijeg povezivanja cijelog kontinenta.

Iskoristio bih ovu priliku da ohrabrim Jugoistočnu Evropu da posebno usmjeri snage na energetske efikasnosti. Energetska efikasnost je jedno od ključnih pitanja Energetske unije. Lično se potpuno slažem sa idejom da bismo trebali ponovo korjenito promisliti energetske efikasnosti i tretirati je kao izvor energije po sebi.

Bolje korištenje energije u sklopu borbe protiv klimatskih promjena podstiče rast i stvaranje novih poslova, a istovremeno je i ulaganje u našu zajedničku budućnost. To je ono u šta vas Evropa uključuje kao aktivne partnere. Svi smo Evropljani i moramo zajednički raditi na nalaženju novih rješenja.

Uvjeravam vas da će Evropska unija uraditi sve što je u njenoj moći da pomogne zemljama Jugoistočne Evrope i Energetskoj zajednici u cjelini u suočavanju sa izazovima. Radujem se saradnji sa vama i praćenju vaših rezultata na putu ka ovom cilju.

Maroš Šefčovič

Potpredsjednik Evropske komisije

Uvod

Jugoistočnoj Evropi (JIE) predstoji energetska tranzicija. Tradicionalni pristup oslanjanja na povećanje energetske izvora kao podršku ekonomskom rastu i zadovoljenju društvenih potreba više nije održiv. Uvoz fosilnih goriva je skup i nepouzdan. U cijeloj regiji se energija koristi neefikasno, standardi efikasnosti značajno zaostaju za prosjekom članica Evropske unije. Ova neefikasnost poskupljuje javne finansije i poslovanje, kao i životne troškove građana. Mjere energetske efikasnosti se moraju implementirati da bi omogućile efikasnu energetska tranziciju za JIE.

Povećanje energetske efikasnosti se posmatra kao katalizator u rješavanju mnogih ekonomskih i društvenih pitanja. Energetska efikasnost daje pozitivne rezultate mnogim zainteresovanim stranama na raznim nivoima društva. Pored toga što osigurava povećanje energetske sigurnosti, poboljšanje energetske efikasnosti, povećava poslovnu konkurentnost (uključujući mala i srednja preduzeća), smanjuje račune potrošača ali i lokalno zagađenje vazduha.

Izuzetno je važno razumjeti da poboljšanje energetske efikasnosti nije samo cilj po sebi, već i sredstvo za postizanje drugih ciljeva.

Poboljšanje energetske efikasnosti je dugotrajan proces koji podrazumjeva donošenje odluka na duge staze. Pošto je većina zemalja regiona Jugoistočne Evrope u pretpristupnom procesu članstva u Evropskoj uniji¹, one će usvojiti mnoge od okvirnih direktiva energetske

efikasnosti. Ove direktive stvaraju dobru osnovu za dugoročni proces promjene politika u energetskom sektoru, a zemlje regiona su do sada preuzele i usvojile neke od njih. Direktiva o energetskej efikasnosti (Energy Efficiency Directive - EED) je do sada najopsežniji i najambiciozniji pravni instrument od svih direktiva o energetskej efikasnosti, i u procesu je usvajanja od strane Energetske zajednice.

Partneri programa Strategija održive energije za Jugoistočnu Evropu (South East Europe Sustainable Energy Programme - SESEP) su veoma zainteresovani za održivu budućnost regiona. U sklopu toga smatramo iznimno važnim da se u regionu usvoje EU direktive o energetskej efikasnosti i da se one primjene na najambiciozniji mogući način. Energetska efikasnost nije samo dio slagalice veće energetske strategije, već je istovremeno i akcija u pravcu ostvarivanja sigurnosti snabdijevanja i ekonomskog razvoja. Vjerujemo da region ne bi trebao da se zadovolji drugorazrednim rješenjima. Ne možemo prihvatiti da region sve više i više zaostaje za Evropskom unijom. Zbog toga smo pripremili ovaj izvještaj u očekivanju usvajanja EED-a od članova Energetske zajednice. Naša mreža saradnika tvrdi da se ova dalekosežna direktiva mora implementirati što je moguće potpuno i ambicioznije, na vrijeme, ali na realističan način. Dosadašnji načini postupanja nisu prihvatljivi.

Ovaj izvještaj objašnjava značaj EED-a i argumentuje potrebu za postavljanjem najambicioznijih mogućih ciljeva u zemljama regiona Jugoistočne Evrope.

1 Hrvatska se pridružila EU 2013. godine

Kontekst

Neke činjenice koje ukazuju na potrebu bavljenja načinom potrošnje energije u regionu:

- **Skoro 50% ukupne potrošnje energije u regionu troši se u zgradama**². Industrija i sektor transporta su takođe veliki potrošači.
- **Region je značajan uvoznik fosilnih goriva i u velikoj mjeri zavisi od uvoza**. Region uvozi trostruko više energije nego što je proizvodi³.
- **Potencijal za uštede energije je visok** prema procjenama Sekretarijata Energetske zajednice.⁴ Za najzastupljeniji sektor, zgradarstvo, Sekretarijat procjenjuje da je potencijal ušteda u rasponu od 20% do 40%.
- **“Energetska efikasnost nudi veliki potencijal za zadovoljenje budućih energetske potreba bez okretanja marginalnim, štetnijim izvorima energije**. U razvijenim zemljama ona već jeste najveći “novi” izvor snabdijevanja energijom.”⁵
- **Projekti energetske efikasnosti stvaraju više radnih mjesta nego sektor snabdijevanja energijom**. Američki Savjet za energetske efikasnu ekonomiju procjenjuje da se na uloženih milion dolara stvara 20, dok isto ulaganje u energetskom sektoru stvara

samo 10 radnih mjesta⁶. Osim toga, radna mjesta se stvaraju u svim zajednicama.

- **Preko 500 miliona eura nije utrošeno** “zbog nedostatka odgovarajućih mehanizama raspodjele koji bi povezali lokalne projekte energetske efikasnosti sa raspoloživim sredstvima finansiranja.”⁷
- **Cijene električne energije su niske** što ne daje dovoljnu motivaciju za poboljšanje energetske performansi. “Uprkos ovim niskim cijenama procjenjuje se da u svim Ugovornim stranama (zemljama članicama Energetske zajednice JIE) najmanje 50% stanovništva troši više od 10% svojih neto prihoda na energiju – što ukazuje na siromaštvo prema standardnoj definiciji energetskog siromaštva.”⁸
- **Zemlje regiona koje su članice Energetske zajednice dužne su da usvoje i implementiraju direktive o energetske efikasnosti koje je Zajednica usaglasila i usvojila**.
- **Nacionalni ciljevi energetske efikasnosti su određeni i uslovljeni ograničenom dostupnošću i kvalitetom potrebnih podataka** u velikoj većini zemalja članica Energetske zajednice. Prikazani brojevi mogu služiti samo kao grubi pokazatelj stvarnog uticaja ušteda.⁹
- **U 2014. Energetska zajednica je objavila studiju koja preporučuje smanjenje nekih od ciljeva**.¹⁰ Studija je procijenila troškove i koristi primjene četiri određena elementa Direktive o energetske efikasnosti.

2 Sekretarijat Energetske zajednice, *Energy Community – Tapping on its Energy Efficiency Potential*, 1.6.2015, str. 12.

3 “Kao cjelina, Energetska zajednica uvozi značajno više sirove nafte i naftnih derivata, nego što ih proizvodi (18.1 mten uvoza nafte nasuprot 5.7 mten proizvodnje u 2012. godini). Isto se odnosi i na gas, iako je dostupnost gasa još uvijek ograničena. Učehće neto uvoza u ukupnoj potrošnji ukazuje na zavisnost zemlje od uvoza. Dok je prosječna zavisnost od uvoza energije u EU na nivou 53%, odnos kod članica Energetske zajednice iznosi oko 32%.” Izvor: https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/ENERGY_COMMUNITY/Overview

4 Sekretarijat Energetske zajednice procjenjuje da su moguća poboljšanja: Transport: 10%; Domaćinstva: 10 - 35%; Javni sektor: 35 - 40%; Sektor usluga: 10 - 30%; Industrija i trgovina: 5 - 25%. Njihova je procjena da je potencijal ukupne uštede (javne zgrade i privatna domaćinstva): 805 miliona eura u uštedama energije do 2020. godine. ECS, *Energy Community – Tapping on its Energy Efficiency Potential*, 1.6.2015, str. 12.

5 <http://2014.newclimateeconomy.report/energy/>. McKinsey se slaže u svom izveštaju “Energy Efficiency: A compelling global resource”, 2010.

6 <http://aceee.org/blog/2012/09/energy-efficiency-and-economic-opport>

7 Sekretarijat Energetske zajednice, *Energy Community – Tapping on its Energy Efficiency Potential*, 1.6.2015, str. 20

8 Ibid., str. 6

9 Drugi akcioni plan za energetske efikasnost ugovornih strana, procjena Sekretarijata Energetske zajednice, ANNEX 4/32nd PHLG/03-03-2014, str. 5

10 Odluka Ware Group, Procjena uticaja Direktive o energetske efikasnosti 2012/27/EU na Energetsku zajednicu, jul 2014.

Glavni zaključci

Najbitniji zaključci ovog pregleda i analize novijih publikacija Sekretarijata Energetske zajednice su:

- Zemlje regiona JIE planiraju da zamjene Direktivu o energetske usluga sa Direktivom o energetskej efikasnosti iz 2012. godine. To je najobuhvatnija od svih direktiva u vezi energetske efikasnosti i uspostavlja potpun okvir za buduće aktivnosti na polju energetske efikasnosti;
- Implementacija tri direktive posvećene energetskej efikasnosti¹¹ u zemljama regiona bila je generalno vrlo slaba, a čini se da neke zemlje teško uspijevaju da primjene i minimalne zahtjeve;
- Performanse zemalja regiona značajno zaostaju iza prosjeka EU po pitanju energetske efikasnosti, a spuštanje nivoa zahtjeva u odredbama Direktive o energetskej efikasnosti samo bi povećao taj zaostatak;
- Efikasna implementacija Direktive o energetskej efikasnosti nameće mnoge obaveze, te će biti potrebno da vlade obezbijede efikasne sisteme implementacije. Obzirom na sadašnje stanje implementacije, postavlja se pitanje da li je pitanjima energetske efikasnosti dat prioritet;¹²
- Postoji bilateralna i multilateralna spoljna podrška za jačanje kapaciteta i za pomoć regionu u izradi i primjeni mjera energetske efikasnosti. Ipak, kao što je pokazala studija Energetske zajednice, do danas nije iskorišteno raspoloživih 500 miliona dolara;
- Dok energetska efikasnost značajno doprinosi ekonomskoj i društvenoj dobrobiti nacije, ove dobrobiti nisu prepoznate i shvaćene od vlada, a ni od stanovništva kao cjeline;
- Fondovi namijenjeni za projekte energetske efikasnosti u regionu nisu iskorišteni, pretežno zbog slabe kreditne sposobnosti i visokih troškova kreditiranja.

11 Direktiva o konačnoj potrošnji i energetskej usluga (uobičajeno nazvana Direktiva o energetskej usluga), Direktiva o energetskej karakteristikama zgrada i Direktiva o energetskej označavanju proizvoda. O tome će biti više riječi dalje u izvještaju.

12 Istraživanje mreže SEE SEP (vidjeti Aneks 2) pokazuje da su direktive posvećene energetskej efikasnosti primjenjene najviše zato što je to obaveza, a ne zato što se smatraju kao ključni element energetske politike.

Preporuke

Mreža SEE SEP smatra da region Jugoistočne Evrope ne može sebi da dozvoli dalje zaostajanje za zemljama članicama EU. Usvajanje Direktive o energetskej efikasnosti sa što manjim razlikama u odnosu na sektorske politike zemalja članica EU može pomoći da se premosti ova razlika. Preporuke za vlade zemalja regiona Jugoistočne Evrope i ostale značajne zainteresovane strane i ključne subjekte su sljedeće:

Preporuke vladama zemalja regiona Jugoistočne Evrope:

Vlade zemalja regiona bi trebale:

- Usvajati Direktivu o energetskej efikasnosti ciljaćući na uštede energije od 20%, nivo koji zemlje EU treba da dostignu 2020.¹³;
- Obezbijediti odgovarajuće sisteme rukovođenja i mjerenja unutar vladine administracije u cilju obezbjeđivanja efikasne implementacije politika energetske efikasnosti;
- Kombinovati bilateralne i multilateralne fondove za podršku mjerama energetske efikasnosti sa značajnom podrškom iz državnog i iz lokalnih budžeta.

Preporuke drugim akterima:

Bilateralni i multilateralni fondovi i drugi zainteresovani davaoci podrške bi trebali:

- Da se obavežu na podršku efektivne implementacije Direktive o energetskej efikasnosti, kao i drugih direktiva iz ove oblasti, kroz obezbjeđivanje tehničke podrške, jačanja kapaciteta i dometa, kao i finansijske podrške, po potrebi;
- Da osiguraju da njihova finansijska podrška dopuni nacionalnu budžetsku podršku, a ne da je zamjeni;
- Obzirom na obimna neiskorištena sredstva namijenjena energetskej efikasnosti, da učine dostupnim sopstvene raspoložive fondove za jačanje kreditne sposobnosti potencijalnih tražitelja kredita a inovativan način, putem alternativnih struktura i rata.

13 Treba odrediti i maksimalni vremenski okvir do 2023. godine, ako se očekuje da implementacija bude uporediva sa postizanjem ciljeva EU. Političke koristi harmonizacije sa EU vremenskim okvirom 2020. godine su najočiglednije za buduće zemlje pristupnice. Međutim, ako bi se primijenio maksimalistički pristup, onda bi se za ovaj vremenski okvir trebao primijeniti isti rok od osam godina koji je dat i zemljama članicama EU. Ovo bi postavilo godinu 2023. kao krajnju granicu dosezanja 20% uštede, ali bi u nepovoljnu poziciju stavilo zemlje koje nastoje pristupiti EU.

Izazovi politike

Zemlje Jugoistočne Evrope razumiju značaj uravnoteženog pristupa energetske politici, koja bi trebala da obezbijedi odgovarajuće snabdijevanje, kao i da energetske efikasnosti učini prioritetom. Većina ovih zemalja je u procesu pridruživanja Evropskoj uniji i time obavezna da usvoji mnoge ključne elemente zakonodavstva. U ovom slučaju, to su okvirne direktive o energetske efikasnosti. Biti dijelom procesa pridruživanja pokazuje se kao velika prednost, jer su zemlje članice EU takođe u procesu pronalaženja pravog rješenja za energetske politiku, u potrazi za obezbjeđenjem veće energetske sigurnosti uz istovremeno osiguravanje upravljanja potrošnjom energije na najblagotvorniji način za njihove ekonomije. Ovo uključuje niskougledničku ekonomiju, smanjenje uvoza, povećanje kompetitivnosti i podršku inovacijama.

Na ovaj način region Jugoistočne Evrope može iskoristiti lekcije koje je EU već naučila. Zakonodavni okvir energetske efikasnosti predstavlja jaku tačku oslonca zbog sveobuhvatne prirode i globalne priznatosti.

Članice Sporazuma o Energetskoj zajednici će ove godine odlučivati o načinu implementacije Direktive o energetske efikasnosti koju je 2012. godine usvojila EU. Ova direktiva je namjenjena da popuni praznine u politika i omogući dostizanje ciljeva ušteda energije do 2020. godine. Direktiva predviđa mjere za implementaciju, kao i zahteve i ciljeve izvještavanja.

Strahuje se da postoji mogućnost smanjivanja obaveza koje nameće Direktiva o energetske efikasnosti, kao odraz niskog nivoa prioriteta koji se u regionu pridaje energetske efikasnosti¹⁴. To bi bila jako loša odluka. Direktiva o energetske efikasnosti daje mogućnost na koju će se ovaj izvještaj fokusirati.

Evropska unija smatra energetske efikasnosti visoko prioritarnim pitanjem iz važnog razloga. Nedavno

14 Odluka Ware Group, Procena uticaja Direktive o energetske efikasnosti 2012/27/EU na Energetsku zajednicu, jul 2014.

objavljena analiza pokazuje dijapazon koristi od povećane energetske efikasnosti¹⁵, koja dobiva novi naziv – prvo gorivo. Poboljšana energetska efikasnost u prvom redu koristi inovacijama, održivom rastu, stvaranju novih radnih mjesta, konkurentnosti, ublažavanju klimatskih promjena i energetske sigurnosti.

Bila bi velika strateška greška da zemlje jugoistočne Evrope ne uživaju ove koristi zbog izbjegavanja davanja odgovarajućeg prioriteta energetske efikasnosti. Bila bi velika greška vraćati se unazad da bi se sačuvala ustaljene prakse. Takođe bi bila greška da jugoistočna Evropa sebi postavlja manje ambiciozne ciljeve nego EU. Manje ambiciozni ciljevi bi samo produbljivali jaz i zemlje jugoistočne Evrope nikada ne bi postigle isti nivo energetske performansi.¹⁶ Zaostajanje mora biti značajna briga za sve donosiocima odluka i potrošače u regionu. Zemlje jugoistočne Evrope treba da teže približavanju, a ne udaljavanju usljed zanemarivanja i neodgovornosti.

Ovaj izvještaj objašnjava glavne elemente Direktive o energetske efikasnosti EU i pojašnjava pogrešno shvaćene elemente. Izveštaj pokazuje i zbog čega je bitno da zemlje Jugoistočne Evrope budu ambiciozne kao članice EU. Boljim razumijevanjem obaveza donosiocima odluka i potrošači biće pripremljeni da prihvate ove obaveze ne kao teret, nego mogućnost koju treba iskoristiti.

Regionu Jugoistočne Evrope takođe mogu biti korisne lekcije koje je naučila Hrvatska, najnovija zemlja članica EU, i jedna od zemalja pokrivenih projektom SEE SEP. Dok Hrvatska više ne prati proces Sporazuma o Energetskoj zajednici, način na koji je Hrvatska primjenjivala Direktivu o energetske efikasnosti biće opisan u ovom izvještaju kao odgovarajući.

15 Međunarodna agencija za energiju, Uхватiti višestruke dobrobiti od energetske efikasnosti (Capturing the Multiple Benefits of Energy Efficiency), IEA/OECD, Paris, 2014.

16 Slika 5 pokazuje koliko je veći intenzitet energije u regionu JIE u poređenju sa prosjekom EU.

Završna bilješka

Informacije predstavljene u ovom izvještaju pokazuju veliku razliku u postignućima zemalja članica EU i zemalja članica Energetske zajednice. Važeći Nacionalni akcioni planovi za energetske efikasnost u ovim zemljama postavljaju ciljeve od 9% ušteda do 2018. godine, dok su zemlje članice EU prihvatile cilj od 20% ušteda do 2020. godine i 27% smanjenja do 2030. godine¹⁷. Postojanje efikasnog i transparentnog okvira za implementaciju i maksimiziranje dostignuća postojećih potencijala energetske efikasnosti (20–40% ušteda)¹⁸ za zemlje članice Energetske zajednice neophodno je za energetske sigurnost, ekonomski razvoj i napredak u procesu pridruživanja Evropskoj uniji.

Usvajanje Direktive o energetske efikasnosti od strane Energetske zajednice predstavlja pravnu obavezu koja zahtijeva od zemalja Jugoistočne Evrope da implementiraju mjere energetske efikasnosti zasnovane na okviru koji podržava postizanje opipljivih i mjerljivih rezultata na putu ka postizanju cilja, smanjenju potrošnje energije za 20% do 2020. godine. Vlade zemalja Jugoistočne

Evrope će u procesu biti odgovorne za postizanje energetske i klimatske ciljeve, dok istovremeno usklađuju ciljeve politike sa standardima i ciljevima Evropske unije.

Na kraju, izvještaj daje pregled širokog dijapazona pozitivnih efekata koji su rezultat primjene Direktive o energetske efikasnosti. Pošto se Direktiva strateški bavi mogućnostima povećanja energetske efikasnosti na svim tačkama energetske sektora od proizvodnje do krajnjeg potrošača energije, ona podržava ciljeve države, a istovremeno distribuira pozitivne efekte među građanima – najvažnijim ključnim subjektima društva na kraju sistema Pravedna raspodjela koristi ostaje izazov za zemlje Jugoistočne Evrope, što naglašava značaj prioritetnog sprovođenja Direktive o energetske efikasnosti za državne i lokalne vlasti. Podrška uključivanju civilnog sektora u razvoj nacionalnih energetske strategije je takođe zahtjev koji cilja na stvaranje okruženja za održivost Jugoistočne Evrope.

¹⁷ http://ec.europa.eu/clima/news/articles/news_2014102401_en.htm

¹⁸ Sekretarijat Energetske zajednice, *Energy Community – Tapping on its Energy Efficiency Potential*, 1.6. 2015, str. 12.

Aneks – Pregled politike i planova u oblasti energetske efikasnosti kod ugovornih strana u Jugoistočnoj Evropi

Svrha ovog dijela je da pruži kratki pregled za bolje razumijevanje koliko dobro su politike i planovi u oblasti energetske efikasnosti primijenjeni kod ugovornih strana. Podaci su pribavljeni od naše mreže eksperata po različitim zemljama – ugovornim stranama, kao i sa internet stranice Energetske zajednice.

BOSNA I HERCEGOVINA

Kontekst politike u oblasti energetske efikasnosti

Dugoročni ciljevi politike u oblasti energetske efikasnosti

Razvoj politike u oblastima energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije i zaštite životne sredine ostaje veoma slab. Dok je energetska politika u nadležnosti dva bh. entiteta¹⁹, sa druge strane još uvijek nema cjelovito uobličene entitetske politike ili detaljnog energetskeg okvira na nivou države kao cjeline. Prema detaljnom izvještaju o BiH pripremljenom za Energetsku povelju iz 2012. godine: “Energetska efikasnost očigledno je faktor koji se posmatra u vezi sa velikim kapitalnim ulaganjima kao što je rekonstrukcija elektrana. Postoje pobornici razvoja energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije, ali u cjelini njima nedostaju resursi i zakonski mandat da bi zaista napravili razliku.”²⁰

Pravni okvir

Pravni okvir je i dalje nerazvijen. Republika Srpska je nedavno usvojila Zakon o energetskej efikasnosti i Akcioni plan za energetskej efikasnost, dok je Federacija Bosne i Hercegovine u završnoj fazi parlamentarne rasprave i odobravanja sličnog zakona.

*Okvirne direktive EU o energetskej efikasnosti*²¹

Usvajanje okvirnih direktiva o energetskej efikasnosti do sada je nedovoljno sprovedeno.

DIREKTIVA 2006/32/EC O ENERGETSKOJ EFIKASNOSTI KOD KRAJNJE POTROŠNJE I U ENERGETSKIM USLUGAMA – DJELIMIČNO

Republika Srpska je nedavno usvojila Zakon o energetskej efikasnosti i Akcioni plan za energetskej efikasnost, dok je Federacija Bosne i Hercegovine u završnoj fazi parlamentarne rasprave i odobravanja sličnog zakona. Međutim, u odsustvu cjelovitog paketa primarnog i sekundarnog zakonodavstva, transponovanja Direktive 2006/32/EC u svaki entitet i u Distrikt Brčko, kao i usvajanja Akcionog plana za energetskej efikasnost na nivou države i izmjene na istom nivou važećeg Zakona o javnim nabavkama kako bi uključio i kriterijume energetske efikasnosti, BiH ne uspjeva da usaglasi svoje propise sa ovom Direktivom. Sekretarijat Energetske zajednice pokrenuo je u martu 2014. godine postupak zbog prekršaja ugovornih obaveza.

19 Dva entiteta su: Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska

20 *In-Depth Review of Energy Efficiency Policies and Programmes: Bosnia and Herzegovina*, Energy Charter Secretariat, Brussels, 2012, str. 12.

21 https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/AREAS_OF_WORK/Implementation/Bosnia_Herzegovina/Energy_Efficiency

DIREKTIVA 2010/30/EU O ENERGETSKIM OZNAKAMA – NIJE PRIMIJENJENA

U odsustvu regulatornog okvira potrebnog za transponovanje Direktive 2010/30/EU i Delegirane regulative, BiH nije uspjela da usaglasi svoje propise sa Direktivom 2010/30/EU.

DIREKTIVA 2010/31/EU O ENERGETSKIM KARAKTERISTIKAMA OBJEKATA – DJELIMIČNO

Stepen usaglašenosti sa Direktivom o energetske karakteristika objekata razlikuje se među entitetima. U Federaciji Bosne i Hercegovine zahtjevi Direktive koji se odnose na metodologiju proračuna minimalnih energetske karakteristika objekata, energetske izvještaja i energetske licenci objekata, već su transponovani preko postojećeg Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta, kao i u nekoliko podzakonskih akata. Međutim, određena pitanja u vezi Direktive i dalje zahtijevaju da budu kompletirana, kao što su proračun optimalnih troškova, i definicija i planovi realizacije objekata gotovo nulte potrošnje energije, što su primjeri neusaglašenosti sa Direktivom 2010/31/EU. U Republici Srpskoj, ključni zahtjevi Direktive 2010/31/EU transponovani su kroz novi Zakon o uređenju prostora i građenju iz maja 2013. godine (energetske karakteristike novih i postojećih objekata, licenciranje objekata, energetske izvještaji o objektima, javni sektor kao primjer), ali ono zahtijeva da bude dalje razrađeno kroz podzakonsku regulativu. Uprkos napretku u ovoj oblasti, BiH i dalje ne uspijeva da u cjelini usaglasi svoje propise sa zahtjevima ove Direktive.

Priprema NAPEE (Nacionalni akcioni plan za energetske efikasnost)

Na državnom nivou BiH i dalje ne postoji strategija razvoja sektora energetike, ali su entiteti pripremili sopstvene strategije – Federacija Bosne i Hercegovine 2009. godine i Republika Srpska 2012. godine. Međutim, primjena ova dva strateška dokumenta odvija se sporo pošto kod obje strategije, posebno one iz Federacije, nije primijenjen postupak učesća javnosti, zbog čega one ne odražavaju volju i potrebe lokalnog stanovništva.

Potencijali za unapređenje energetske efikasnosti

Za sada ne postoje detaljne procjene preostalih potencijala za ekonomična unapređenja energetske efikasnosti.

Programi

Republika Srpska

Usvajanjem Zakona o fondu i finansiranju zaštite životne sredine Republike Srpske obezbijeđeno je da će Fond finansirati projekte usmjerene na unapređenje energetske efikasnosti. U Republici Srpskoj, primarno zbog malog broja postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije, budžet je neznatno veći, ali i dugoročno ograničen.

Lokalni nivo

Usvajanje Akcionog plana za energetske efikasnost kao zvaničnog dokumenta opštine je ključni element za njegovu primjenu i konačno dostizanje cilja smanjenja emisije CO₂ do 2020. godine. Prvi korak je uspostavljanje komisije za energetske efikasnost kao središnjeg tijela koje nadzire i ocjenjuje cijeli proces. Nakon što komisija potvrdi nacrt Akcionog plana kao profesionalan i visokokvalitetni dokument, opštinska uprava ga proglašava za zvanični dokument i preduslov za otpočinjanje njegove primjene. U opštini to znači da treba da ga usvoji skupština opštine.

Gradovi i opštine koji su već potpisali ovaj dokument su Banja Luka, Sarajevo, Prijedor, Tuzla i Bijeljina. (vidi tabelu na sledećoj strani)

Spisak gradova i opština iz Bosne i Hercegovine koji su potpisali održivi energetske akcioni plan (OEAP) donesen od strane sporazuma gradonačelnika:

Potpisnici iz BiH	Odluka skupštine	CO ₂ cilj	Status
Laktaši	18. 3. 2011.	21%	OEAP potpisan
Sarajevo	22. 1. 2011.	20%	OEAP zadržan, zatraženo objašnjenje
Livno	22. 5. 2012.	20%	OEAP prihvaćen
Travnik	16. 3. 2012.	20%	OEAP prihvaćen
Gradiška	28. 2. 2012.	28%	OEAP prihvaćen
Zenica	29. 12. 2011.	20%	OEAP prihvaćen
Trebinje	7. 12. 2011.	22%	OEAP prihvaćen
Prijedor	8. 11. 2011.	20%	OEAP prihvaćen
Bijeljina	4. 10. 2011.	31%	OEAP prihvaćen
Tuzla	13. 7. 2011.	21%	OEAP prihvaćen
Zvornik	12. 5. 2011.	20%	OEAP prihvaćen
Banja Luka	30. 3. 2010.	20%	OEAP prihvaćen
Gračanica	31. 3. 2015.	27%	OEAP potpisan
Kakanj	30. 12. 2013.	20%	OEAP potpisan
Bihac	14. 1. 2012.	20%	OEAP potpisan

Struktura upravljanja energetske efikasnošću

Institucionalno uređenje

Bosna i Hercegovina nema agenciju za energetske efikasnost.

Na entitetskom nivou, ključna ministarstva su²²:

- Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije (FMERI). Ministarstvo utvrđuje politiku i sprovodi zakone donesene od zakonodavnog tijela, vrši upravni nadzor nad sprovođenjem zakona i drugih propisa, predlaže i daje preporuke u oblasti zakonodavstva, daje odgovore na pitanja zakonodavnih organa i obavlja druge poslove administrativne i stručne prirode.
- Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva Republike Srpske (MIER). Pet sektora u okviru Ministarstva imaju nadležnosti u vezi energetike: sektor za elektroenergetiku i elektrane, sektor za gorivo, sektor za razvoj energetike i rudarstva, termoenergetska inspekcija i elektroenergetska inspekcija.

Republika Srpska nije usvojila neophodnu sekundarnu legislativu posvećenu energetske efikasnosti, što je u nadležnosti Vlade Republike Srpske, Ministarstva i fondova za zaštitu životne sredine i za energetske efikasnost Republike Srpske, odnosno, regulativa u ovoj oblasti je nepotpuna.

22 Preuzeto od Sekretarijata Energetske zajednice, *In Depth Review of Energy Efficiency Policies and Programmes: Bosnia and Herzegovina*, 2012, str. 58.

Budžet

Usvajanjem novog Zakona o fondu i finansiranju zaštite životne sredine Republike Srpske obezbijedeno je da će Fond u Republici Srpskoj finansirati projekte čiji je cilj unaprijeđenje energetske efikasnosti. U Republici Srpskoj, primarno zbog malog broja postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije, budžet je neznatno veći, ali i dugoročno ograničen. EBRD je podržala projekte oblasnog grijanja na Palama i u Prijedoru.

Generalni komentari²³

Od 2006. godine, kada je stupio na snagu Sporazum o energetske zajednici, Bosna i Hercegovina nije napravila suštinski napredak prema direktivama na polju energetske efikasnosti. Ovaj zaključak se nameće pošto BiH nije uspostavila odgovarajuće institucije za promociju i podsticanje investicija u tehnološko vodstvo na višem stepenu energetske efikasnosti, kao i zbog neusvajanja propisa u ovoj oblasti.

Sa internet stranice Energetske zajednice:

Bosna i Hercegovina još nije potpuno razvila odgovarajuću legislativu i institucionalni okvir za energetske efikasnost u skladu sa pravnim tekovinama EU (Acquis communautaire).

Potrebno je da propisi koji uređuju energetske efikasnost u Federaciji BiH, uključujući energetske efikasnost u zgradama, hitno budu usvojeni. Isto vrijedi i za Nacionalni akcioni plan za energetske efikasnost, kao i za prateću sekundarnu legislativu.

Osim toga, neophodno je brzo transponovanje Direktive o energetske oznakama i Delegiranih regulativa.

Konačno, neophodno je da se na državnom nivou usvoji Nacionalni plan za energetske efikasnost i izmjene i dopune Zakona o javnim nabavkama koje bi uključile kriterijume energetske efikasnosti. Potrebno je unaprijediti koordinaciju među organima u entitetima i na državnom nivou, kao preduslov za bilo kakav napredak. Mora se uspostaviti i adekvatno opremiti budžetom i osobljem struktura za monitoring implementacije na državnom nivou.

KLJUČNI POKAZATELJI

	2000	2009	2010	2011	2012
Ukupna primarna isporučena energija (UPIE) (Mten)	5,95	6,15	6,44	7,09	6,67
Neto uvezeno (Mten)	1,26	1,85	1,99	2,36	3,14
Ukupna finalna potrošnja (UFP) (Mten)	2,26	3,03	3,22	3,33	3,21
UFP Domaćinstva / Komercijalni sektor (kten)	0,62	0,79	0,82	0,83	0,81
UFP Industrija (kten)	0,52	0,51	0,59	0,66	0,67
UFP Transport (kten)	0,60	1,15	1,13	0,11	1,05
Energetski intenzitet UPIE/BDP (ten na hiljadu USD 2005)	0,51	0,48	0,5	0,54	0,52
UPIE/Stanovništvo (ten per capita)	1,18	1,64	1,72	1,89	1,82

* Mten: miliona tona ekvivalentne nafte

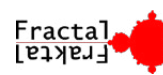
IZVOR: IEA – Međunarodna agencija za energetiku, <http://www.iea.org/statistics/statisticsearch/report/?year=2012&country=BOSNIAHERZ&product=Indicators>

23 Primarno iz

https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/AREAS_OF_WORK/Implementation/Bosnia_Hercegovina/Energy_Efficiency

South East Europe
Sustainable Energy
Policy

Podržava:

